

2024-01-18
KN2024/00116

Klimat- och näringslivsdepartementet

Statens energimyndighet
Box 310
631 04 Eskilstuna

Uppdrag om översyn av försörjningstryggheten på gasmarknaderna

Regeringens beslut

Regeringen ger Statens energimyndighet i uppdrag att beskriva vilka skyldigheter och rättigheter som olika aktörer på gasmarknaderna omfattas av och vid behov föreslå nya eller ändrade författningar eller anslag för att stärka försörjningstryggheten på gasmarknaderna. Beskrivningar och förslag ska avse aktörer längs det västsvenska naturgassystemet, på Stockholms gasnät, på marknaden för flytande naturgas och på vätgasområdet. Uppdraget avgränsas på så vis att det inte omfattar biogasmarknaderna utanför gasnäten. Eventuella förslag ska åtföljas av konsekvensanalyser. Om myndigheten kommer fram till att ett visst förslag inte bör lämnas ska även anges vilka konsekvenser det innebär.

Statens energimyndighet ska när uppdraget utförs inhämta synpunkter från Affärsverket svenska kraftnät, andra berörda aktörer i beredskapssektorn *energiförsörjning*, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap och Försvarsmakten. Statens energimyndighet bör också inhämta synpunkter från andra relevanta aktörer inom framför allt värme och elbransch samt Svenskt Näringsliv.

Statens energimyndighet ska senast den 27 mars 2025 lämna en skriftlig redovisning av uppdraget till Regeringskansliet (Klimat- och näringslivsdepartementet).

Närmare om uppdraget

Metangasmarknaderna

Den svenska metangasmarknaden kan delas upp i rörbunden gas och icke-rörbunden gas. Den rörbundna gasen på det västsvenska naturgasnätet importeras till nästan 100 procent från en inmatningspunkt i Danmark. Det finns också ett naturgasnät i Stockholm, som inte är sammankopplat med det europeiska naturgassystemet.

Den icke-rörbundna metangasen tas antingen in via fartyg som flytande metangas genom huvudsakligen hamnarna i Nynäshamn eller Lysekil eller produceras som biogas inom landet. Biogasen kan användas som värmekälla direkt eller uppgraderas till naturgaskvalitet och användas även i andra syften eller matas in på naturgasnät. Metangas används också bland annat som en viktig insatsvara i industrin. Det finns idag ingen reglering på naturgasområdet som klargör vilket ansvar som åligger olika aktörer och vilken förväntansbild som kunder på marknaderna rimligen kan ha på försörjningstryggheten. På området rörbunden naturgas innebär detta att det inte är tydligt för kunderna, eller för andra aktörer, vilket ansvar gasnätsoperatörerna har avseende exempelvis driftsäkerhet och reparationskapacitet. Otydligheten gör att det är svårt för gaskunderna att avgöra hur långtgående åtgärder för exempelvis lagerhållning eller reservkraft som de själva bör vidta.

Det västsvenska naturgasnätet, där mer än hälften av den metangas som används i Sverige tas in i landet, har bara en anslutningspunkt mot det danska och i förlängningen europeiska naturgassystemet. Jämförelsevis små mängder uppgraderad biogas matas in på nätet i Sverige. Ett förhållandevis litet antal industrikunder står för en mycket stor andel av den totala användningen. Ett avbrott, även kortvarigt, i leveranserna från Danmark skulle kunna få stora konsekvenser för verksamheter och hushåll längs gasnätet. På grund av hur den europeiska gaslagstiftningen är utformad och avsaknaden av större gaslager eller andra försörjningssäkrande anläggningar i Sverige, har Sverige vid en gasbrist som drabbar även Tyskland och Danmark som utgångspunkt inte rätt att få mer än motsvarande cirka två procent av sin gasanvändning levererad från Danmark. Vid en situation med gasbrist skulle industrin riskera att stå utan leverans eftersom den är oprioriterad enligt gällande europeiskt och därigenom nationellt regelverk. En högre nationell försörjningstrygghet skulle förutom att minska risken för

att gasbrist uppstår också kunna göra att Sverige skulle kunna begära större mängder naturgas från grannländerna vid en gasbristsituation vid tillämpning av de så kallade solidaritetsreglerna i den europeiska gasförsörjningslagstiftningen.

Stockholms gasnät är ett distributionsnät som överför stadsgas till slutkunder, det vill säga en blandning av metangas och luft. Nätet är underställt en del nationell lagstiftning, men träffas normalt sett inte av den övergripande europeiska lagstiftning på försörjningstrygghetsområdet som reglerar drift av gasnät. Det finns anledning att bedöma vilka nationella regler på området som bör gälla även för Stockholms gasnät.

För metangaskunder utanför rörnäten finns visserligen inte samma omedelbara beroende av anslutningen till ett fast nät, men även importen av flytande naturgas är i huvudsak beroende av två hamnar och en aktör, vilket gör systemet skört. Eftersom de svenska terminalerna för import av flytande naturgas inte är anslutna till rörnät är de inte underställda den nationella eller unionsrättsliga lagstiftning som träffar anläggningar som är anslutna till rörnät. Samtidigt uppgår mängden flytande naturgas till en betydande andel av den totala användningen av metangas i Sverige, ofta mer än en fjärdedel. Ett plötsligt bortfall av en av hamnarna skulle kunna få betydande påverkan på försörjningskedjor.

Vätgasmarknaderna

Den svenska vätgasmarknaden är på väg att utvecklas. Det finns anledning att tro att vätgasen inom en överskådlig tid kommer att vara en energibärare som har betydelse i det svenska energisystemet, i vart fall regionalt. Genom att dra lärdomar från hur andra el-, metangas- och värmenät utvecklats och hur försörjningstrygghetsregelverk och -krav ser ut på de områdena kan det vara möjligt och lämpligt att redan nu göra sig en i vart fall översiktlig bild av hur försörjningstryggheten skulle kunna hanteras på vätgasområdet, även om det saknas förutsättningar eller behov av att föreslå nya regleringar redan idag.

Uppdraget

Vilka aktörer som i vilken utsträckning bör ansvara för olika delar av försörjningstryggheten och vilken trygghetsnivå som är rimlig är i sig en viktig fråga att bedöma inom ramen för detta uppdrag. I vissa fall kan det vara nödvändigt att staten genom finansiering eller direkt agerande vidtar

åtgärder. I många fall bör det vara lämpligare att ställa krav på exempelvis gasnätsoperatörer. Under alla omständigheter är ett grundläggande syfte med detta uppdrag att det ska göras tydligare för kunder på gasmarknaderna vilken försörjningstrygghet de kan förvänta sig, så att de själva kan bedöma vilka åtgärder de vill och behöver vidta i förhållande till den verksamhet de bedriver.

Statens energimyndighet ska därför

- beskriva de regelverk och andra krav som ställs på gasnätsoperatörers beredskap i fredstida normalläge respektive höjd beredskap liksom i förhållande till så kallade hybridhot vad gäller driftsäkerhet och reparationsförmåga,
- bedöma vilken leveranssäkerhet som bör vara rimlig för kunder i gasnät att förvänta sig,
- analysera vilka åtgärder som skulle vara effektiva och lämpliga att vidta för att i närtid och på sikt höja försörjningstryggheten för metangas och i vilken mån staten eller andra aktörer bör ansvara för dem rättsligt såväl som finansiellt,
- beskriva på en övergripande nivå hur en försörjningstrygghetsreglering för vätgasmarknader skulle kunna se ut givet en utveckling utifrån regionala industriella kluster, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Arbetet ska samordnas med Statens energimyndighets pågående uppdrag om att samordna arbetet med vätgas i Sverige (KN2023/02715).

Biogasmarknader utan koppling till gasnät ska inte omfattas av uppdraget

Den svenska biogasproduktionen är i hög grad decentraliserad. Den nationella produktionen av biogas, i synnerhet uppgraderad till naturgaskvalitet, är en grundläggande förutsättning för ett långsiktigt hållbart energisystem och stärker försörjningstryggheten på gasmarknaderna. De regelverk som specifikt gäller för biogasproduktion ingår inte i detta uppdrag. Däremot bör biogasproduktion som är eller kan bli kopplad till gasnät, i synnerhet det västsvenska gasnätet, omfattas av uppdraget.

Samarbete med andra aktörer under uppdraget

Frågor om gasförsörjning är en del av det större energiförsörjningsarbetet. Alla verksamheter som är gaskunder är också elkunder och somliga använder

även ytterligare energibärare, eller kan göra det. Det är viktigt att kopplingar till andra energislag beaktas. Statens energimyndighet bör därför inhämta synpunkter från relevanta aktörer inom framför allt värme- och elbranschen, Svenskt Näringsliv och särskilt tala med Affärsverket svenska kraftnät. Gasförsörjningsarbetet är också en del av totalförsvarsarbetet och värdefulla kunskaper om säkerhet och försörjning ur såväl civilt som militärt hänseende behöver vara en del av arbetet med det här uppdraget. Statens energimyndighet ska därför inhämta synpunkter från aktörer i beredskapssektorn *energiförsörjning*, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap och från Försvarmakten.

På regeringens vägnar

Ebba Busch

August Pettersson

Kopia till

Utrikesdepartementet/EC
Försvarsdepartementet/MFI och SSK
Finansdepartementet/BA, KO och DIS
Landsbygds- och infrastrukturdepartementet/BB
Affärsverket svenska kraftnät
Energimarknadsinspektionen
Försvarmakten
Myndigheten för samhällsskydd och beredskap